

**КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ
АНТОАН ДЪО СЕНТ-
ЕКЗЮПЕРИ**

chitanka.info

XX век обогати литературната слава на Франция с нови класици, съвременници на нашата тревожна епоха, един от които е Антоан дьо Сент-Екзюпери — необикновен човешки феномен, обичан по всички меридиани на света, в чиято сложна личност мъчно може да се отдели поетът от учения, художникът от изследователя, мъдрецът от детето. Многообразието понякога крие в себе си известни несъответствия, дори риск от вътрешна нестабилност. Ала тук такава опасност не съществува: Антоан дьо Сент-Екзюпери обгръща безбройните нюанси на своята богата същност в изумително единство и пълнота.

Това име иде отдалеч и носи нова екзотика. В него се сплитат очарованието на един вековен замък с вековен парк някъде край Рона, тайнственото мълчание на сахарските нощи, спокойствието на пасищата в Патагония, адът на снежните урагани в Андите, слънчевият блясък над Аликанте и пътят към смъртта между звездите на Южния кръст. Генеалогичното дърво на този необикновен мъж, в което се кръстосват два старинни рода, прославени с мореплаватели и военачалници, има корените си враснали в древната Галска земя на дълбочина от няколко столетия. От техните сокове се роди този непостижим плод, в който Франция осъществи едно от чудесата на своя гений.

Ала парадоксалното е, че той няма нищо общо с миналото. Напротив, неговата най-голяма цена е, че изпревари времето и че в своя бавен път през вековете човечеството ще го намери един ден, след сто или двеста години, на някой връх, дето той отдавна е пристигнал.

В нашето въображение той призовава многоликия образ на Сирано: математик, изобретател, астроном, въздухоплавател, боец и поет. Но ако при Сирано поетичната легенда на Ростан не принуждава никого да ѝ вярва, с Антоан дьо Сент-Екзюпери действителността, както казва неговият най-близък приятел Леон Верт, надхвърля най-изумителната легенда.

Може би тук по-скоро би трябвало да се потърси родство с Блез Паскал, френския математик, философ и писател от XVII в, който стигна границите на универсална гениалност и чийто дълбок почитател остана до смъртта си Антоан дьо Сент-Екзюпери. Ала въпреки най-различните проблеми, които изпълваха всеки миг от неговото съществуване, Сент-Екзюпери остава преди всичко един от големите писатели на Франция, класик на XX век.

Неговото литературно наследство не е богато по обем: седем книги, една от които недовършена. Но в световната литература то има вече своя собствена тежест, която расте с всеки нов ден.

Той е роден през 1900 година в Лион. Още в детинството си пише стихове и проза, рисува, занимава се с механика и на седемгодишна възраст лети за първи път със самолет от едно военно летище, съседно на тяхната къща. По-късно следва известно време курсовете на Екол де Бо-з-ар, а в 1921 година, за да отслужи военната си повинност, постъпва в авиационните войски, отдето през 1922 година излиза с чин запасен подпоручик и с диплома за граждански летец. В 1923 година е в Париж без работа и без средства и следните две години служи като контрольор в някакво предприятие за производство на тухли, а след това като представител на фирма, която произвежда камиони. В 1925 година печата за първи път (бележки за едно летене със самолет) и завързва литературни приятелства. През 1926 година постъпва във френското дружество „Латекоер“, което организира въздушните съобщения Тулуза — Дакар: това е епохата на знаменитите френски летци — Дюбордийо, Мермоз, Рейн, Гийоме, между които Сент-Екзюпери заема бързо едно от първите места. В 1927 година той вече е шеф на малкото френско летище Кап Жюби в Испанска Мавритания и написва там първата си книга „Южна поща“. След осемнадесет месеца, прекарани в Сахара, е изпратен да установи въздушна линия в Южна Америка от Буенос Айрес до Пунта Аренас, най-южната точка на Патагония. Оттам се връща в Париж с ръкописа на „Нощен полет“, който получава през 1931 година наградата „Фемина“. След няколко години на безработица и случайни занятия (репортьор в републиканска Испания през Гражданската война в 1936 година, репортьор в Съветския съюз), след един катастрофален опит за рекордно летене Ню Йорк — Огнена земя и три месеца в болницата между живот и смърт от тежките рани при падането му той се връща във Франция и приготвя „Земя на хората“. Тая книга получава през 1938 година „Голямата награда“ на Академията. В началото на войната той е мобилизиран като летец и успява да бъде зачислен за пилот на далечни разузнавания. На 17 юни, след поражението на Франция, заминава с ескадрилата си за Северна Африка, дето бива демобилизиран. В ноември заминава през Португалия за Ню Йорк,

остава там до 1943 година. През това време написва „Боен пилот“, „Писмо до един заложник“ и „Малкият принц“ и работи върху голямата си недовършена книга „Цитадела“. Сега той е вече прославен не само в Щатите, но и в целия свят. Книгите му се превеждат на всички езици. В 1943 година тръгва за Северна Африка с един американски конвой. Зачислен в бомбардировъчна ескадрила, участва в освобождението на Сицилия, а след това е пилот на разузнавателен самолет. Но надхвърлил вече пределната възраст (35 години) за военен летец, забраняват му да лети. С големи усилия и връзки той издействува от американския командущ разрешение да направи още пет полета над Франция. Той извършва осем и не престава да безпокои другарите си с молби да му позволят нови полети. За да го запазят от големия риск (той лети сам в безоръжен разузнавателен самолет, който има по-малка скорост от германските изстребители), неговите другари офицери заедно с началника на ескадрилата устройват един малък заговор, с който искали да отклонят вниманието на Сент-Екзюпери на друга страна. Те смятали да му открият планираното, но държано още в тайна дебаркиране на съюзническите войски в Южна Франция. Решено било да му съобщят това на 31 юли вечерта. Но на 31 юли сутринта Сент-Екзюпери отлита с мисия за разузнаване над областта на Гренобъл и Анеси, близо до местата, дето е минало детинството му. Той толкова много настоявал за този полет... Тръгнал напълно спокоен, със самолет в изправност, при великолепно време. Тъй като никакво съобщение от него не е било прието, смята се, че падането му е било бързо и предизвикано от атака на германски изстребител. „Но той беше готов — казва един от неговите критици — и напълно спокоен.“ Обръщайки се към Франция, той казва:

„Благоволи да ме приобщиш към себе си заради твоята слава, когато заспя в някоя долчина из тия пустинни пясъци, дето добре работих.“

Изглежда невероятно, че тоя странен човек, който на 29 години организира първата в света въздушна линия Буенос Айрес — Пунта Аренас, който освобождава пленени другари от маврите в Сахара, който „при всяко слизване от самолета носи в джоба на авиаторския си комбинезон една нова книга“, който забавлява приятелите си с фокуси на карти за игра и пуска книжни хеликоптери на децата в Неапол, че

същият той човек пише осем години философския том „Цитадела“ и загива подобно митологичните герои като един от най-чистите патриоти на Франция.

Необикновен писател, той донесе непредвидимите перспективи на една съвсем нова литература, в която идеята не може да се отдели от поезията и дето духовната същност на човека е единствената проблема, така както е у Монтен, Лабрюйер, Ронсар, Дидро и др.

„Какво представлява човек, ако му липсва същина?“

Той цял е осветен извътре от един неизгасващ мъжествен хуманизъм, от неутолима страст да запази или да възвърне достойнството на човека, от безпределната милост към хората и в същото време от върховно пренебрежение към своите и чужди физически грижи, които се заличават пред духовната субстанция на личността.

За ония, които като нас знаят единствено книгите му, той е само един много голям писател. Но в това име всичко е изключително: и писателят, и мислителят, и ученият, и човекът. Известният поет Леон Пол Фарг казва, че „да стиснеш ръката му, винаги биваше едно събитие“. Неговият началник и другар генерал Шасен го смята за „един от най-великите хора на столетието“. „Той беше — пише Шасен — едновременно голям писател, голям философ, изобретател (той има десет патента за изобретения), математик, без да смятаме — боен летец, инженер, конструктор, аеродинамик, военен герой и най-сетне приятел. В него всичко бе свързано: математика, биология, поезията на пространствата, някоя картина от борда на самолета, нещо любопитно в някоя кръчма, обичта към Паскал, фокусите с карти за игра. И аз не смятам, че са различни хора Сент-Екзюпери, който играе с някое дете, и Сент-Екзюпери, който чете Платон в някое нощно кабаре на Дакар.“

За него са написани много статии, повече от десет книги, но неговият пълен образ тепърва ще се открива.

То е наистина нещо необикновено — той писател, който създава у читателя нови сетива: ново зрение, нови отношения към света и нещата. Неговото творчество сближи човека с първичните елементи: земята, пустинята, водата, звездите. Това фамилиаризиране с вселената, която израства зад редовете, създава един нов космос, не толкова страшен, с който човекът се бори, за да го опитоми. От тая действителност се роди една нова нравственост — по-дълбока и по-

чиста от предишната. Думите — отговорност, дълг, приятелство, смелост, събличат своите обезцветени, изтъркани от многовековно употребление дрехи, възправят се в своята първоначална чистота и в същото време се събират като във фокус в един — единствен смисъл, който е истинската цена на живота: отдаване на другите. Това е моралистът на четиридесетте години от ХХ век. А онова, което донесе като писател — то е разчупване на старите форми и създаване на един нов стил, който не може да се подражава. Той не изхожда от никакъв предшественик, не установи никаква школа. Единствен в изкуството, както е може би единствен в покриване на човешката си с писателската същност. Той цял е изпълнен от страстта да дава, от един природен оптимизъм, засенен с лека меланхолия, както е винаги с мъдреците.

Мъчно би могло да се намери някаква формула за неговите произведения. Само първата му книга — „Южна поща“, има облика на роман: в действителност въпреки сантименталната интрига това е една поема, както впрочем са и всички останали, с изключение на „Цитадела“. „Нощен полет“ не носи подзаглавие. Тая книга, обвеяна с лиризм, в която се чувства безпределната дълбочина на небето, наситена с драматично напрежение, на което липсва обаче всякаква острота и дете най-сетне всичко се успокоява — завинаги прекършени нежности, страдания и смърт — от безпощадните твърди стъпки на Ривиер, тоя образ на човешка сдържаност в името на човешка обич, тая книга също тъй е сурова поема, в която, както във всичките книги на Сент-Екзюпери, самолетът е само декор, само „сечиво“ на писателя и дете понятието героизъм добива съвсем нов смисъл. „Земя на хората“ — книга, която получи „Голямата награда“ за роман на Френската академия, няма дори външната форма на роман. Тя е мозайка от осем къса, които всеки по свой избор би могъл да категоризира: разказ, есе, поетична проза или всичко заедно, споено в изумително единство. Тук геният на писателя достига своя предел по дълбочина и мисъл. Но „Малкият принц“ ще надхвърли всичко останало по очарование, изразителност и неподобна нежност. Всъщност „Малкият принц“ е самият Сент-Екзюпери, който до последния си час остана едно голямо дете с чипо носле и звънлив смях, тъй невероятни за тоя двуметров великан в униформа на боен пилот или в изискан смокинг. Както във всичките му останали книги, и тук в тая изключителна по дълбочина и поезия притча два са

основните мотива: самотността на човека и единственият лек срещу нея — отдаването на другите. „Боен пилот“ и „Писмо до един заложник“ са книги от войната, писани далеч от Франция. Сега погледът на писателя е още по-углъбен и мъдростта му има лек вкус на горчицина. Той е все същият мъжествен другар от въздушната група 2/33, която непрекъснато мени летищата си, отстъпвайки пред германците („Боен пилот“), но за него военното поражение на Франция е по-малко страшно от факта, „че моето поколение е празно от всякаква човешка същина“. И смисълът на съществуването става още по-ясен: дългът и отговорността към себе си и към другите. А „Писмо до един заложник“ е една тъжна и трепетна от нежност апология на приятелството и родината. В тия книги беглите подробности от разгрома и окупацията на Франция не са свидетелства за бедствието — те са само повод за още по-усилена и патетична вътрешна работа у писателя. Последната книга „Цитадела“ е философски труд. „Необработен къс руда“ — така е смятал Сент-Екзюпери най-голямата от всички свои книги, повече от четиридесет печатни коли. Първите страници са били написани в 1936 година. Когато го питали кога ще бъде напечатана, той отговарял, смеейки се: „Аз няма да я довърша никога... Тя е мое посмъртно произведение.“ И тук, разбира се, авторът е същият, но задачата е съвсем друга. Една философска концепция, облечена на места във формата на притчи, с тон на библейско повествование, с лек нюанс на нравоучение и сентенции.

С оная сурова строгост към себе си, която личи в неговия стил и в неговия великолепен език, с тоя напевен ритъм на всеки ред Сент-Екзюпери несъмнено щеше да даде на света едно изискано философско и художествено произведение, ако на 31 юли 1944 година бе се върнал от своето далечно разузнаване.

„Изкуството принуждава живота да му подражава“ — казва Андре Сюрес. Сент-Екзюпери бе възсъздал вече в творчеството си своя край. Тоя край, който е апотеоз на неговото земно съществуване: той изчезна от видимия свят точно тъй, както неговият малък принц — не оставяйки след себе си нищо тленно, за да се превърне напълно в еманация на лъчезарна духовност.

Константин Константинов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.